

Л45

3433-р

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

ЛЕНД'ЄЛ-СЯРКЕВИЧ АНТОНІНА АНТОНІВНА

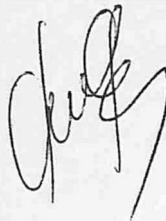
УДК 378.016:78(043.3)

**МЕТОДИКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
МУЗИКИ ДО ІНТЕРКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ
В УМОВАХ ПОЛІЕТНІЧНОГО РЕГІОНУ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

КИЇВ – 2011

8472

НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
ХИЖНА Ольга Петрівна,
Інститут мистецтв Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри методики музичного виховання,
співів та хорового диригування.

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
ЄВТУХ Володимир Борисович,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
директор Інституту соціології, психології та
управління;

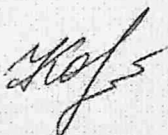
кандидат педагогічних наук, доцент
ГУСЕЙНОВА Лариса Василівна,
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя,
доцент кафедри інструментально-виконавської
підготовки,
декан факультету культури і мистецтв.

Захист відбудеться 18 квітня 2011 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені
М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 01601,
м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано "17" березня 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. В. Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Процеси глобалізації сучасної освіти, приєднання України до Болонського процесу зумовили необхідність формування європейського освітнього простору як єдиної системи, що потребує, з одного боку, узгодження, а з другого, – збереження особливостей національних освітніх систем, посилення їхньої якості та конкурентоспроможності.

Філософія діалогу стала теоретичним підґрунтям становлення і розвитку багатьох напрямів сучасного гуманітарного знання. Особливого значення ідеї діалогічності набувають в умовах Закарпаття, адже поліетнічну структуру населення Срібної Землі часто називають мікромоделлю євразійського поліетнічного простору. У ній відображаються всі етнополітичні й етнокультурні процеси Євразії. Проте Закарпаття суттєво відрізняється від інших багатонаціональних регіонів України тим, що знаходиться на державному кордоні чотирьох країн (Угорщини, Словаччини, Румунії, Польщі) і є етнічним стиком багатьох народів.

Негативні тенденції в епоху змін в Україні виявилися зі всією очевидністю в галузі національних взаємин, у відношенні до культури, природи, людини. Дисгармонія сучасного суспільства впливає, перш за все, на особистість, що зростає, розвивається, на її етичні позиції. Рівень духовності людини найтіснішим чином пов'язаний з його естетичною культурою, ставленням до мистецтва. Впливаючи на почуття, емоції, переживання, мистецтво вносить глибокі зміни до духовної сфери особистості, проєктуючи внутрішній стан людини на поведінку і вчинки.

Завдяки стійкій традиційності народне мистецтво несе в собі багатовіковий досвід життя народу, підґрунтям якого завжди було прагнення до краси, до ідеалів істини, добра. Традиційне мистецтво можна розглядати як чинник, що дозволяє адаптувати загальноновизнані цінності до життя конкретних людей і суспільства, як чинник розвитку й саморозвитку особистості у співвідношенні з духовними цінностями свого народу. Виходячи з цього, кожна людина у суспільстві, що стрімко й динамічно змінюється, формується на досвіді свого народу, стає особистістю, здатною усвідомити своєрідність та унікальність вітчизняної культури, увібрати її самобутній характер з тим, щоб стати її носієм, повноправним творцем і провідником.

Сучасний рівень науки, орієнтований на цілісний, системний розгляд різних аспектів формування особистості вимагає від дослідника звернення до осмислення теоретичного досвіду суміжних наук. Так, філософська наука формує новий погляд на освіту як феномен культури, а культуру розглядає як феномен, що існує на принципах зв'язку часів і “діалогу культур” (В. Андрущенко, В. Бех, М. Бахтін, В. Біблер, М. Бубер, В. Жадько, І. Зязюн, Б. Кедров, С. Клепко, Г. Меднікова та ін.).

У дослідженнях психологічної науки виявляється залежність психіки людини від стану культурно-історичного простору, розкриваються механізми впливу освіти

на особистість, на формування внутрішнього світу людини (Є. Бондаревська, Б. Гершунський, С. Кульневич, А. Лурія, Н. Менчинська та ін.).

Праці у галузі мистецької педагогіки (Л. Арчажникова, Л. Безбородова, А. Козир, Б. Ліхачов, Г. Падалка, О. Ростовський, Н. Сокольникова, Л. Савенкова, О. Шевнюк, О. Щолокова, Б. Юсов та ін.) висвітлюють широкий спектр підходів до розкриття суті естетичного виховання, художньої творчості, творчих здібностей особистості, проблем, пов'язаних з пошуком оптимальних засобів і методів формування естетичної культури людини, шляхів наповнення етично-естетичним змістом цілісного процесу навчання. Роль художньої культури етносів у їх саморозвитку і функціонуванні досліджувалася у працях вітчизняних та зарубіжних учених: М. Бердяєва, Л. Гумільова, В. Євтуха, І. Ільїна, О. Лосєва, Л. Корпоровича та ін.

Фундаментальні положення мистецтвознавства в галузі народної художньої культури, народного мистецтва, що мають безпосереднє значення в розробці системи етнохудожньої освіти особистості, відображені в працях провідних радянських учених-мистецтвознавців: О. Бакушинського, П. Богатирьова, І. Богуславської, Г. Вагнера, В. Василенко, М. Некрасової, Б. Путілова та ін. Специфіці художньо-естетичного виховання молоді на матеріалі народного декоративно-прикладного мистецтва присвячені роботи В. Бутенка, В. Тименка, Л. Плазовської, О. Смірної, С. Новікова та ін. Проблемам мистецької освіти школярів на основі національної художньої культури присвячені роботи сучасних учених – А. Болгарського, М. Новіцької, Л. Рапацької, А. Хворостова, Т. Шпікалової, О. Щолокової та ін.

Різні аспекти вищої педагогічної освіти, зокрема проблеми педагогічних здібностей, педагогічної творчості досліджуються в працях учених в галузі вузівської педагогіки й психології: С. Архангельського, О. Абдулліної, А. Джурінського, Н. Гузій, В. Загвязінського, Н. Кузьміної, В. Сластеніна та ін. Дослідження цих учених мали важливе значення в моделюванні особистості педагога як носія національної культури.

Говорячи про особливості фахової підготовки майбутнього вчителя музики, необхідно підкреслити особливе місце питання про важливу роль музично-педагогічної освіти у полікультурному освітньому просторі, висвітлену у працях Л. Масол, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Хижної, О. Щолокової та інших. Характерною ознакою сучасного періоду розвитку фахової підготовки майбутніх учителів музики є пошук нового змісту і технологій навчання, розгортання експериментальної роботи, спрямованої на впровадження освітніх інновацій, а також культурологічна орієнтація навчально-виховного процесу, що передбачає не лише формування у студентів певної системи знань умінь та навичок, а й розвиток духовної культури в контексті гармонійної взаємодії всіх індивідуальних процесів світосприйняття і становлення освіти як чинника розвитку культури.

Важливого значення в межах дослідження набули проблеми формування готовності студентів до інтеркультурного діалогу серед представників етнічних меншин, висвітлені в працях Е. Горват, Н. Гуйванюк, П. Гусака, В. Куза, М. Кухти, П. Лізанця, С. Панько, Ю. Руденка.

Методологічно значущим для автора даного дослідження стало відображення взаємозв'язку і взаємодії таких наукових підходів щодо вивчення проблеми підготовки майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону, як історико-культурологічний, системний, художньо-естетичний, інтегративний, особистісно зорієнтований, діяльнісний, етнорегіональний, екологічний, консолідаційний.

На нашу думку, стимулом удосконалення процесу формування готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу є необхідність подолання **суперечностей між:**

- об'єктивною потребою суспільства у конкурентоздатних фахівцях, готових до діалогу в міжнаціональному полікультурному середовищі, й організацією педагогічного процесу у вищій школі, що не враховує можливості фахової підготовки майбутніх учителів музики у формуванні готовності студентів до інтеркультурного діалогу
- високим рівнем розробленості концепцій гуманістичної особистісно зорієнтованої освіти і відсутністю належної уваги до формування готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу як процесу культурного саморозвитку особистості в сучасному багатонаціональному суспільстві;
- багатонаціональним полікультурним освітнім простором, що об'єктивно існує і постійно розширюється, та відсутністю цілеспрямованої роботи з формування готовності студентів до інтеркультурного діалогу;
- функціональною спрямованістю викладання фахових дисциплін та цілісним характером фахової діяльності майбутніх учителів музики.

Недостатня теоретична розробленість проблеми зумовила вибір теми дисертаційного дослідження: *“Методика підготовки майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону”*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Тема дослідження відповідає тематичному плану наукових досліджень кафедри методики музичного виховання, співів та хорового диригування інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова і складає частину наукового напрямку “Зміст, форми і методи фахової підготовки майбутніх учителів музики” в аспекті розробки методичних засад підготовки студентів до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону. Тема дослідження затверджена Вченою радою НПУ імені М. П. Драгоманова (протокол № 11 від 27.04.2010 р.) та погоджена Радою з координації наукових досліджень в галузі педагогіки та психології АПН України (протокол № 6 від 28.09.2010 р.).

Мета дослідження полягає у розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов та методики формування готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону.

Об'єкт дослідження: процес фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Предмет дослідження: складають педагогічні умови та методика формування готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу в процесі фахової підготовки у ВНЗ.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукових джерел щодо висвітлення проблеми формування готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу в процесі фахової підготовки; визначити сутність понять: “культура міжнаціонального спілкування”, “полікультурне виховання”, “інтернаціональне виховання”, “інтеркультурний діалог”, “готовність до інтеркультурного діалогу”; розкрити зміст і компонентну структуру поняття “готовність майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу”.
2. Визначити критерії, показники та рівневі характеристики готовності студентів до інтеркультурного діалогу.
3. Обґрунтувати педагогічні умови формування готовності студентів до інтеркультурного діалогу.
4. Розробити методику формування готовності студентів до інтеркультурного діалогу та експериментально перевірити її ефективність.

Теоретико-методологічну основу дослідження забезпечили нормативні документи щодо основних положень стратегії розвитку вищої освіти в Україні; філософсько-антропологічні засади сучасних освітніх теорій (В. Андрущенко, В. Бех, І. Зязюн, В. Лутай); концепція діалогу культур (М. Бахтін, В. Біблер); філософські, психологічні та педагогічні положення щодо системного підходу до вивчення педагогічних і мистецьких явищ, на ґрунті яких створювалася дослідницька база пошуку і розробки феномена готовності майбутніх учителів до інтеркультурного діалогу (В. Євтух, Л. Корпорович); праці, в яких розглядаються різні аспекти готовності суб'єктів освітнього процесу до фахової діяльності (А. Асмолов, Б. Гершунський, Л. Гусейнова, Є. Бондаревська, М. Дяченко, В. Краєвський, А. Линенко, В. Сластенін); сучасні психолого-педагогічні дослідження процесу полікультурного виховання (А. Джурінський, Л. Зінова, И. Колоколова, В. Макаєв, З. Малькова, Л. Супрунова, Л. Ткач), виховання культури міжнаціонального спілкування (Ж. Алмякіна, Н. Асипова, Н. Васильєва, Н. Гасанов, Ш. Журабаєв); концепція особистісно зорієнтованої освіти (І. Бех, Є. Бондаревська, В. Петровський, В. Серіков), ціннісна парадигма освіти та аксіологічний підхід в педагогіці (С. Анісимов, Н. Асташова, Н. Гузій, А. Здравомислов, І. Котова, А. Ярошенко); концептуальні ідеї щодо специфіки мистецької діяльності (Є. Гуренко, О. Отич, А. Сохор); концептуальні розробки розвитку музичної культури особистості в загальній системі художньо-естетичного виховання (Б. Асаф'єв, Б. Барток, Л. Горюнова, Д. Кабалаєвський, З. Кодай, О. Ростовський), вплив національної культури на полікультурне виховання, формування культури міжнаціональної взаємодії (Ж. Алмякіна, Л. Кашапова, Е. Кучменко, Ю. Руденко).

Методи дослідження: теоретичного рівня – опрацювання філософської, педагогічної, психологічної, соціологічної, культурологічної, мистецтвознавчої наукової літератури з проблеми дослідження; систематизація і узагальнення існуючих підходів до мистецької освіти у полікультурному регіоні; вивчення передового досвіду в галузі фахової підготовки майбутніх учителів музики; аналіз власної педагогічної діяльності; синтез наукової теорії й виховної практики, методи аналогії, моделювання і педагогічного прогнозування.

Емпіричного рівня – *діагностичні* (цілеспрямованого педагогічного спостереження, опитування, бесіди, інтерв'ю, тестування, ситуації вибору, проєктивні методики), спостереження динаміки суспільного руху в міжнаціональному полікультурному середовищі регіону; цілеспрямований аналіз особливостей полікультурного середовища з метою виявлення пріоритетних форм і методів навчання й виховання; *прогностичні* (метод експертних оцінок, моделювання), педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний), статистична та аналітична обробка даних.

Організація дослідження. Науково-дослідна робота проводилася в період з 2006 по 2010 рік і включала три етапи.

Експериментальна робота здійснювалася в три етапи:

На *першому етапі* (2006-2007 рр.) проводився аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження і практики, встановлено ступінь розробленості означеної проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження.

На *другому етапі* (2007-2009 рр.) було визначено концепцію дослідження, розроблялася методика дослідно-експериментальної роботи, було проведено констатувальний та формувальний експерименти згідно з розробленими рівнями, критеріями та показниками сформованості готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону.

На *третьому етапі* (2009-2010 рр.) було систематизовано та проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи, завершено роботу над текстом дисертації, сформульовано загальні висновки. Відбувалась апробація результатів дослідження та їхнє запровадження у практику, обговорення основних положень і напрямів дослідження на науково-практичних конференціях та семінарах.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *уперше*:

- *актуалізовано* проблему формування готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону у трьох аспектах: теоретичному, методологічному та практичному;
- в рамках концепції діалогу культур М. Бахтіна і В. Біблера готовність до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону *розглянуто* як складову парадигми особистісно зорієнтованої освіти
- *уточнено* сутність поняття “готовність майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу”, *конкретизовано* його зміст та критерії сформованості готовності;

- визначено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу;
- розроблено поетапну методiku формування готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу;
- подальшого розвитку дістали методичні підходи гуманістичного спрямування в системі фахової підготовки майбутніх учителів музики, пропозиції щодо оптимізації умов формування готовності студентів до інтеркультурного діалогу.

Практичне значення дослідження полягає у розробці та впровадженні методичних рекомендацій щодо формування готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону. Розроблені критерії, тестові матеріали дозволяють більш глибоко і диференційовано досліджувати і оцінити рівень сформованості готовності студентів до інтеркультурного діалогу. Матеріали дослідження можуть бути використані в системі фахової підготовки майбутніх учителів музики в умовах поліетнічного регіону.

Основні теоретичні й методичні положення дисертаційного дослідження та запропоновані методичні рекомендації щодо виконання курсових, дипломних і магістерських робіт з проблеми підготовки студентів до інтеркультурного діалогу можуть становити підґрунтя для оновлення змісту фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Результати дисертаційного дослідження впроваджені в практику роботи ВНЗ, зокрема – Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 07-10/2684 від 17.12.2010); Мукачівського державного університету (довідка № 3124 від 12.11.2010), Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка № 2064 від 27.10.2010), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка № 77 від 28.10.2010).

Апробація та впровадження результатів дисертаційного дослідження відбувалась у ході дослідно-експериментальної роботи у мистецьких ВНЗ, а також основні положення і результати дослідження на різних етапах виконання роботи обговорювалися і одержали позитивну оцінку на міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових і науково-практичних конференціях та семінарах, зокрема: міжнародних науково-практичних конференціях: “Когнітивні процеси та творчість” (Одеса, 2009), “Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи” (Харків, 2010); всеукраїнських науково-практичних конференціях: “Трансформаційні процеси в сучасній українській культурі” (Київ, 2007), “Сучасна мистецька освіта: проблеми, технології, перспективи” (Ніжин, 2008), “Культура ХХІ століття: стан, проблеми, перспективи” (Рівне, 2008), “Проблеми збереження та розвитку академічного народно-інструментального мистецтва України” (Кіровоград, 2009), “Мистецька освіта ХХІ століття: теорія і практика”

(Київ, 2009); щорічних звітних науково-практичних конференціях викладачів НПУ імені М. П. Драгоманова (Київ, 2006-2010).

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, отриманих результатів і висновків, що містяться в роботі, забезпечені цілісним підходом до дослідження проблеми, застосуванням комплексу методів, адекватних об'єкту, предмету, меті, завданням і логіці дослідження, об'єктивним якісним і кількісним аналізом отриманих даних, підтверджених статистичним аналізом результатів педагогічного експерименту, особистим досвідом діяльності дисертанта у ВНЗ, спадкоємністю і взаємозв'язком результатів, отриманих на різних етапах дослідження.

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 5-ти одноосібних публікаціях, які надруковано у виданнях, регламентованих ВАК України як фахові видання з даної спеціальності.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел, що містить 287 найменувань (з них 14 іноземними мовами). Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 299 сторінок, з них 228 сторінок основного тексту. Робота містить 30 таблиць та 2 рисунки, що разом з додатками становить 71 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** подано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, зазначений зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження; наведені методологічна, теоретична основи дисертації та методи наукової роботи; наведено відомості про організацію дослідної роботи, зазначені її наукова новизна та практичне значення; наведена інформація про апробацію та впровадження результатів дисертаційного дослідження.

У **першому розділі** – *“Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу”* – проаналізовано літературу з філософії, естетики, психології, логіки, педагогіки, музикознавства, в якій розглядаються поняття “полікультурне виховання”, “міжкультурна комунікація”, “інтеркультурний діалог”, “культура міжнародного спілкування”, які є похідними від терміну “інтернаціональне виховання”.

Набуваючи світоглядного значення, парадигма діалогічності у сучасних умовах вимагає переосмислення вихідних світоглядних принципів наукового пізнання, притаманних парадигмі монологічності, що до останнього часу була панівною в методологічній культурі освіти та науки. *Підготовка студентів до інтеркультурного діалогу* розглядається нами як розвиток мотивації до діалогу, активного контекстного суб'єкт-суб'єктного спілкування, емоційно-творчого ставлення до культури різних народів, що впливають на становлення толерантності та емпатії особистості студента.

Проведений науково-методологічний аналіз феномену “інтеркультурний діалог” дозволяє наголосити наступне. Розкриваючи відповідні соціальні й політичні умови успішності інтеркультурного діалогу на Закарпатті, маємо на увазі рівень демократичності розвитку суспільства, адже Україна перебуває на початковому етапі формування сприятливих умов для інтеркультурного діалогу: в нашій країні є пакет законодавчих актів, що мали б забезпечити його успішність, однак їхнє змістове наповнення не завжди відповідає сучасним стандартам. Прикладом цього є дискусії про зміст концепції державної етнонаціональної політики, законів про мови, про національні меншини тощо. Відсутність дискримінації (прямої й непрямої) на расовому й етнічному ґрунті – визначальна умова участі та активності в інтеркультурному діалозі. Реалії етнонаціонального розвитку України останніх років засвідчують, що існує “негативний прогрес”: збільшується кількість випадків вияву дискримінації, особливо щодо іммігрантів та інших представників “помітних меншин”.

Надзвичайної уваги потребує феномен *готовності до інтеркультурного діалогу*, яку ми розуміємо як динамічну систему, засновану на уявленнях про індивідуальний досвід особистості входження в нову культуру і педагогічно організовану діяльність, що забезпечує усвідомлення й розуміння змісту полікультурного виховання, освітньої та міжнаціональної ситуації.

Ефективним полем формування готовності до інтеркультурного діалогу виступають засоби масової інформації й комунікації. Їхня ефективність визначається колосальною кількістю інформації, яка в них вміщується, й кількістю її споживачів, яка практично не піддається обліку. Тому, невідповідно Рада Європи, усвідомлюючи вагомість ЗМІ у інтеркультурному діалозі, оголошує про спеціальну щорічну відзнаку за “видатний вклад в упередження конфлікту чи його розв’язання, взаєморозуміння й діалог”, а також має намір заснувати веб- мережу по акумулюванню інформації, яка, безумовно, вноситиме свій вклад у міжкультурний діалог. Вже сьогодні є чимало прикладів цілеспрямованого інтенсивного включення засобів масової інформації й комунікації у діалог: *France Televisions* (відображення питань розмаїття французького народу та висвітлення його у творчій формі, співпрацюючи з артистами, музикантами тощо); *Bi-Bi-Ci* (відтворення розмаїття британської аудиторії як у своїй кадровій політиці, так і у програмних продуктах радіо- і телеканалів, веб-сайтах); *YLE* (Фінляндія) – створення умов для доброзичливого сприйняття різноманіття; *SVT* (Швеція) – (врахування чиннику різноманітного етнічного й культурного походження населення Швеції) тощо.

Розглянувши деякі проблеми суспільного розвитку, пов’язані з таким у ньому явищем як взаємодія культур й концентрованому у понятті “інтеркультурного діалогу”, важливо наголосити: у сучасних умовах етнокультурного розмаїття світу інтеркультурний діалог є актуальним для теорії й практики повсякденного життя усіх країн, особливо багатоетнічних, багатокультурних, як Україна; оскільки феномен “інтеркультурний діалог” є

надзвичайно складним, то його дослідження має здійснюватися комплексно, з застосуванням методів багатьох соціогуманітарних наук; успішність у досягненні мети інтеркультурного діалогу полягає у сприянні інтегративному типу етнонаціонального й етносоціального розвитку поліетнічних країн та регіонів, може бути забезпечена спільними зусиллями його організаторів й учасників на усіх рівнях – локальному, регіональному, національному (у межах однієї країни), на регіональному, скажімо, у рамках Європи, континентальному й міжконтинентальному; інтеркультурний діалог має базуватися на таких засадничих принципах, як дотримання прав людини, вибудовування демократії, дотримання духу й букви закону, рівності (етнічної, расової, гендерної), гідності, взаємоповаги та взаємопартнерства.

У другому розділі – *“Науково-методичні засади підготовки майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону”* проведений аналіз наукової літератури з проблеми підготовки вчителя музики до інтеркультурного діалогу, реалій педагогічної й соціокультурної ситуації в країні в методологічному аспекті та історико-педагогічному зрізі, а також з’ясування специфіки цієї підготовки в умовах Закарпаття дозволили визначити вихідні концептуальні ідеї дослідження та довести, що дотепер не розроблена методика підготовки майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу у полікультурному освітньому просторі.

Формування готовності студентів до інтеркультурного діалогу ми розуміємо як педагогічно організовану діяльність, спрямовану на розвиток психологічних можливостей особистості студентів в умовах освітніх форм, що постійно змінюються та повинні не лише відповідати традиційним формам і методам виховання, але і вбирати в себе нові тенденції культурного та соціального життя суспільства, які дозволяють індивідуумам та групам і, особливо, членам іммігрантських спільнот ефективно оволодівати складними ситуаціями, що виникають у результаті контактів між культурами у нерівноправних соціоекономічних і політичних контекстах. Розглянемо структуру готовності студентів до інтеркультурного діалогу.

Перший компонент – *мотиваційно-особистісний*: характеризує пізнавальний потенціал особистості, активність у накопиченні життєвого досвіду, світоглядних установок, відносин з навколишнім світом, комунікативну толерантність, творчу емпатію. Домінантною є цінність особистості як носія визначеної, унікальної національної культури.

Другий компонент – *змістовий*: розкриває організацію педагогічного процесу, заснованого на діалозі культур, виходячи з того, що людина – унікальний світ культури, вступаючи у взаємодію з іншими культурами, творить себе в процесі такої взаємодії і впливає на інших. розкриває систему принципів організації педагогічного процесу, серед яких: пріоритет гуманістичних цінностей; ідея духовної свободи людини; визнання самотності й унікальності кожної

людини; віра в невичерпні можливості й здібності особистості; повага до людської гідності; відкритість до сприйняття людських цінностей; орієнтація на діалектичний зв'язок розвитку й саморозвитку особистості; терпимість до думок і поведінки інших людей; зорієнтованість на партнерство і співробітництво.

Третій компонент – *діяльнісно-діалогічний*: розкриває процес формування готовності до інтеркультурного діалогу як систему способів педагогічних дій стосовно організації, контролю й оцінки якості діяльності учасників навчально-виховного процесу на підставі сприйняття особистості партнера по сумісній діяльності таким, яким він є; прийняття та розуміння індивідуальності іншої людини; надання недоторканого права особистісної думки; оцінювання особистості згідно Я–концепції; вміння приховувати або згладжувати негативні почуття; вміння вибачати іншому помилки чи ненавмисно спричинені неприємності; терпиме ставлення до професійного дискомфорту; уміння володіти собою і йти на компроміс; уміння безконфліктно вирішувати проблемні педагогічні ситуації, вбирати в себе нові тенденції культурного та соціального життя суспільства. Розкриває характер емоційного ставлення вчителя до учасників педагогічної взаємодії через доброзичливість, ввічливість, щирість, лояльність, стриманість, милосердя, емпатійність, справедливість, терпимість.

То ж підготовка вчителя музики до інтеркультурного діалогу унеможливорюється за традиційною методикою і становить соціально-педагогічну проблему. Вона має ґрунтуватися на усвідомленні й опануванні мистецтва як джерела людської духовності. Разом з тим для майбутнього вчителя музики має надзвичайно важливою є компетентність в галузі філософії, культурології, мистецтвознавства, культурознавства, психології, мистецької педагогіки, яка є важливим чинником професійної самореалізації. Основними функціями підготовки студентів до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону можна вважати наступні:

- *миротворча* (визначає багатомірність простору та різноманітних поглядів; забезпечує гармонійне мирне співіснування представників, які відрізняються один від одного за різними ознаками; виступає суспільним гарантом недоторканності та ненасильства по відношенню до різного роду меншин та легалізує їх положення за допомогою закону);
- *регулююча* (дозволяє стримувати неприязнь у поєднанні з відкладеною позитивною реакцією, або замінити її на позитивну реакцію; надає конструктивний вихід з конфліктних ситуацій; орієнтує на дотримання рівноправності, поваги, свободи);
- *культурозберігаюча* (забезпечує збереження та розвиток культурного досвіду групи, етносу, суспільства);
- *психологічна* (є основою для нормалізації психологічної атмосфери у групі, суспільстві (атмосфера довіри, поваги, визнання, підтримки); формує та розвиває етнічну самосвідомість; забезпечує етнічну та соціальну самоідентифікацію; підтримує та розвиває самооцінку особистості, групи;

знижує поріг чутливості до несприятливих факторів, фрустраційних ситуацій);

- *виховна* (забезпечує передачу досвіду позитивної соціальної взаємодії та досвіду людства в цілому; виявляється довершеним взірцем організації життєдіяльності у соціумі; забезпечує успішну соціалізацію; розвиває моральне розуміння, співчутливість, уміння лояльно оцінювати вчинки інших);
- *креативна* (забезпечує можливість творчого перетворення навколишньої дійсності; створює умови для безпечного прояву дивергентності, творчої активності; створює умови для творчого самоствердження);
- *феліцитологічна* (дозволяє отримати щастя від спілкування з іншими представниками та усвідомлення своєї індивідуальності, від визнання групою та світом в цілому);
- *комунікативно-організаційна* (розвиває готовність до спілкування, співпраці та порозуміння; дозволяє встановити конструктивне спілкування з представниками різних груп, іншого світогляду);
- *оцінно-корекційна* функція (тісно пов'язана з іншими функціями, забезпечує конструктивну взаємодію суб'єктів педагогічного полікультурного освітнього процесу).

У контексті процесів удосконалення методики підготовки студентів до інтеркультурного діалогу підкреслюється необхідність кардинальної зміни ролі вчителя музики. Будучи суб'єктом освітнього процесу, учитель затребуваний не лише як організатор, а й як особистість високої культури, духовний потенціал якої стає для учнів певним камертоном у безмежному океані музичного мистецтва.

У **третьому розділі** *“Експериментальне дослідження формування готовності студентів до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону”* розглядається вдосконалення процесу підготовки вчителя музики до інтеркультурного діалогу.

Виходячи зі структури готовності студентів до інтеркультурного діалогу, нами визначено критерії сформованості означеної готовності: мотиваційно-емоційний, когнітивно-комунікативний, діяльнісно-творчий.

Перший критерій – *мотиваційно-емоційний* – характеризує безпосередні спонуки студентів, які визначають зміст, спрямованість і характер діяльності особистості, її поведінку та наявність у студентів почуттів, емоцій, що виникають при спілкуванні з естетичним об'єктом та є основою глибокого пізнання художнього твору. Його показниками є зацікавленість, рівень сформованості ціннісного ставлення до мистецтва; ступінь усвідомлення смислу інтеркультурного діалогу; міра сформованості емпатії; міра розвиненості толерантності.

Другий критерій – *когнітивно-комунікативний*. До змістової характеристики знань відноситься:

- предметність знань, тобто особливості та обсяг змісту конкретної навчальної дисципліни;
- категоріальність знань як виділення у системі знань класів, видів, типів та якостей знань;
- логіко-гносеологічна характеристика знань як розподіл знань на поняття, судження, умовисновки, визначення, класифікацію, доведення, описування, пояснення, факти, гіпотези, теорію, моделі;
- психолого-педагогічна характеристика знань, ступінь новизни знань відносно минулого досвіду студентів.

Проблема змістового забезпечення підготовки студентів до інтеркультурного діалогу вимагає поліпшення рівня сформованості кваліфікаційних умінь майбутнього вчителя музики та тісно пов'язана із засвоєнням студентами дисциплін психолого-педагогічного, мистецького та методичного спрямування.

Третій критерій – *діяльно-творчий* – спрямований на виявлення міри розвиненості здатності до ефективних стратегій діалогу, уміння особистості вступати в контакт, комунікабельність, активність в діях. Показниками цього критерію виступили: активність та ініціативність, самостійність, креативність, здатність до самоаналізу та самооцінки.

Вищенаведені критерії і показники дають можливість визначити рівень сформованості готовності студентів до інтеркультурного діалогу. Готовність студентів оцінюється за трьома рівнями:

Високий рівень характеризується ціннісним ставленням до національних особливостей, традицій, менталітету різних народів, соціальною, творчою і ситуативною активністю, що виражається в умінні протистояти дискримінації, націоналізму і шовінізму, вступати в суб'єкт-суб'єктні і суб'єкт-об'єктні відносини у полікультурному освітньому середовищі. На цьому рівні готовності майбутнього вчителя музики до інтеркультурного діалогу можна стверджувати, що студент є абсолютно самостійним як у педагогічному пошуку, так і у художньо-творчому самозбагаченні.

Студенти з високим рівнем готовності до інтеркультурного діалогу самостійні та критичні, з легкістю орієнтуються у новому, незвичному середовищі, виявляючи цікавість до всього нового, викладача сприймають як людину, за допомогою якої можна відкрити, пізнати нові цінності. Музичний твір сприймають як частину цілісної культури, з цікавістю вивчають її, схильні до творчого підходу у вивченні нового.

У структурі професійного мислення студентів важливе місце займають рефлексія, емпатія, толерантність, які забезпечують глибоке розуміння особистості вихованця, його дій і вчинків.

Середній рівень характеризується стійким інтересом до вивчення різноманіття культур, усвідомленням ролі національних традицій, духовних і матеріальних цінностей різних народів, але при цьому студенти не вважають за

необхідне особисто брати участь в сприйнятті та трансляції цих цінностей, самостійно застосувати алгоритми на основі ефективного оволодіння фундаментальними знаннями закономірностей, принципів, методів музичного навчання. Студенти вміють визначити істотні й неістотні риси в поведінці та менталітеті представників іншої культури, аналізувати причини, що ведуть до культурних конфліктів. Їхня активність виявляється на рівні свідомості і розуміння, але в діях студенти більш пасивні.

Низький рівень притаманний респондентам, що відзначаються поверховим інтересом до інтеркультурного діалогу. Характеризується загальними уявленнями про різноманіття світових культур, але при цьому виявляється повна байдужість по відношенню до інших культур і до інших народів, студент не вважає для себе важливою інтеріоризацію полікультурних цінностей як норм власної життєдіяльності, не знає особливості культур народів, не прагне до культуротворчості. Студент характеризується байдужим ставленням до всього нового, відсутністю активності вступати в діалог для власного ціннісного збагачення. Студенти з низьким рівнем готовності до міжнародного інтеркультурного діалогу пасивні у своїх діях, думках, оцінках, повністю підкоряються волі викладача. Не виявляють творчих здібностей, виконання музичного твору обмежується вивченням тексту, повністю відсутнє емоційно-образне осмислення нотного тексту. У виборі програми перевага віддається творам, нескладним для слухового сприйняття.

Запропонована нами методика підготовки вчителя музики до інтеркультурного діалогу містить строго обґрунтовані педагогічні засоби, форми, методи, передбачає їх етапність, спрямованість на вирішення конкретного завдання, врахування при організації навчально-виховного процесу регіональних особливостей життя етнічних общин, їхньої ментальності, соціальної спрямованості, характерологічних рис. Реалізація методики передбачала:

- засвоєння студентами системи знань про сутність інтеркультурного діалогу;
- формування умінь моделювати та проводити уроки музики, використовуючи стратегії інтеркультурного діалогу;
- наповнення змісту самостійної роботи студентів завданнями, що сприяють формуванню готовності до інтеркультурного діалогу;
- формування умінь здійснювати рефлексію фахової діяльності;
- науково-дослідна діяльність студентів, орієнтована на формування готовності до інтеркультурного діалогу.
- організацію педагогічної взаємодії педагога та студентів у межах інтерактивного простору на основі діалогу та полілогу;
- формування комплексних кваліфікаційних умінь, спрямованих на оволодіння вміннями самоорганізації, способами навчально-пізнавальної діяльності, самоконтролю своїх досягнень;
- організацію навчальної проєктної діяльності, зорієнтованої на пошуково-творчу діяльність студентів (індивідуальну та групову).

Створення поетапної методики підготовки до інтеркультурного діалогу відбувалося у три етапи під час проведення формувального експерименту: *орієнтаційного, пізнавально-розвивального та творчо-самостійного*.

На *першому (орієнтаційному) етапі* студенти засвоювали теоретичний матеріал, який передбачає активізацію їх суб'єктної позиції, стимулювання до свідомого сприймання творів мистецтва свого та інших народів. Цьому сприяло створення умов для стимулювання пізнавальних процесів майбутніх учителів музики, розширення ціннісних орієнтацій студентів, розвиток музичного мислення. На цьому етапі передбачалося засвоєння загальнопедагогічних знань, які є теоретичною основою фахової підготовки майбутніх учителів музики.

На орієнтаційному етапі застосовувалися такі *традиційні* методи музичного навчання: лекція, розповідь, бесіда, пояснення, виконання музичних завдань; *інноваційні методи*: асоціацій, створення ситуацій вибору, активізації пізнавальної активності, ігрові, інтерактивні методи – “Аукціон педагогічних ідей”, “Мозковий штурм”, “Асоціативний куш”, “метод АУР (актуалізація, усвідомлення, рефлексія)”.

Другий (пізнавально-розвивальний) етап був спрямований на розвиток мотиваційно-емоційного компоненту готовності студентів до інтеркультурного діалогу, у зв'язку з чим особлива увага приділялася розвитку емоційно-чуттєвої сфери, усвідомленню музичного матеріалу, удосконаленню виконавських навичок студентів. Цей етап характеризується проявом активності та самостійності у процесі практичного застосування студентами набутих знань і вмінь, розширенням сфери евристичної діяльності, набуттям досвіду застосування художньо-педагогічних технологій.

Під час проведення цього етапу крім *традиційних* методів навчання, як аналізу музичного твору, встановлення зв'язків між музичним образом і засобами виразності, створення образних асоціацій, було використано такі *інноваційні* методи музичного навчання: метод театралізації, “Метод позиційної дискусії”, “Метод проблемно-рефлексивного діалогу”, “Художньо-педагогічний тренінг толерантності”, який ми розглядаємо як форму організації освітнього процесу, що дозволяє його активізувати, використовуючи заплановані та систематичні зусилля, спрямовані на розвиток і вдосконалення художньо-педагогічних знань, вмінь, навичок та установок майбутнього вчителя. Застосування розробленої нами локальної художньо-педагогічної технології підготовки молодших школярів до діалогічного спілкування засобами театралізації стимулювало прояви творчої активності, креативності, ініціативності студентів, сприяло переходу до діалогічного стилю професійного мислення суб'єктів навчально-виховного процесу, формуванню професійної рефлексії, розвитку професійно значущих якостей (толерантність, емпатія, духовність, здатність до прогнозування результатів педагогічної діяльності тощо).

Третій (творчо-самостійний) етап було пов'язано з розвитком діяльнісно-творчого компоненту готовності студентів до інтеркультурного діалогу, переходу

студентів до самостійної творчої діяльності. Цей етап характеризується формуванням у студентів поліфункціональних професійних умінь, що забезпечують готовність майбутнього вчителя самостійно, свідомо і раціонально організовувати індивідуальну творчу педагогічну діяльність, використання спеціально розроблених навчально-професійних та проблемно-пошукових завдань, які ділилися на три групи (загальнопедагогічні, методичні та технологічно-проектувальні) та сприяли максимальному розкриттю потенційних можливостей студентів – представників всіх етнічних груп у взаємодії.

Важливим чинником, що впливає на формування діяльнісно-творчого компоненту готовності студентів до інтеркультурного діалогу є самостійна та науково-дослідна діяльність студентів. У процесі самостійної роботи студентами виконувалися навчально-пошукові завдання, що були здебільшого моделлю реальної або навчальної ситуації, яку студенти мали вирішити самостійно. Застосування самостійної проектувальної діяльності майбутніх фахівців передбачало створення проектів (інформаційних, пошукових, творчих), “інтеркультурного портфоліо” як ресурсного забезпечення самостійної фахової діяльності майбутніх учителів музики.

Нами була організована “Художньо-педагогічна галерея” як особистісно-діяльнісна рефлексивна синтетична форма полікультурного освітнього середовища, в якій поєднується індивідуальна робота з груповою та колективною; як особливо організований простір презентації “мистецької продукції” (проектів, портфоліо, концертів), як середовище прояву художньо-творчої активності студентів та посередництва через “діалог” досвіду митця, виконавця та досвіду реципієнта через “художню критику”, яка проголошує нову ідею, проблему, “ім’я”. В ній домінує пошук, творчість, робота з матеріальними та духовними об’єктами, ідеями, подіями, знаками, застосовується інтеграція різновидів мистецтва, форм, символів та технологій комунікації (колір, звук, слово, жест, рух, лінію, фото, відео) – спектаклі, інсталяції, перформанси, концерти, фестивалі.

Виявлені та створені педагогічні умови згідно з генеральною ідеєю формувального експерименту дозволили цілеспрямовано та ефективно впливати на процес підготовки майбутніх учителів до інтеркультурного діалогу.

Результати підсумкового діагностичного зрізу свідчать про значну відмінність рівнів сформованості готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу. Узагальнені кількісні показники проведеного експериментального дослідження відображені у діаграмі (рис1).

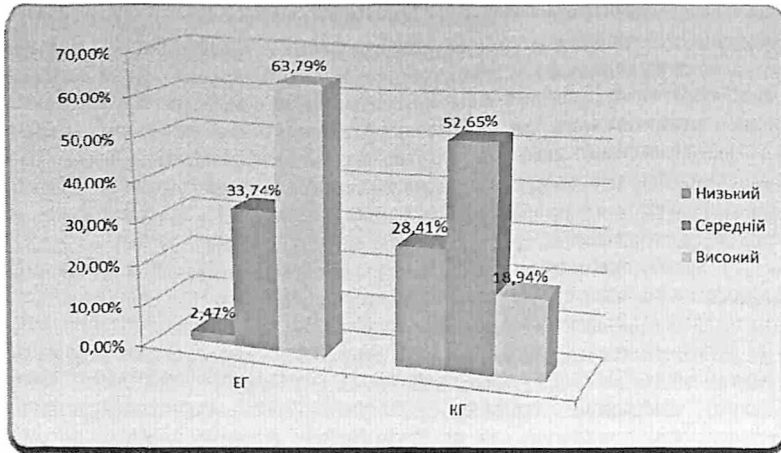

Рис.1. Рівні сформованості готовності студентів до інтеркультурного діалогу
(формувальний етап)

Порівняльний аналіз діагностичних зрізів на початку і по завершенні формувального експерименту показав якісне зростання рівня всіх компонентів означеної готовності. Так, високий рівень сформованості готовності до інтеркультурного діалогу студентів експериментальної групи зріс з 0% до 63,79%, середній з 32,1% до 33,74%. Динаміка змін у КГ істотно відрізняється. Так, високий рівень сформованості готовності до інтеркультурного діалогу зріс з 0% до 18,94%, середній з 27,28% до 52,65%. Варто відмітити, що за час проведення формувального експерименту у контрольній групі значна частина респондентів залишилась на середньому та низькому рівнях, а в експериментальній групі показники низького рівня зменшилися з 67,9% до 2,47%. Результати проведеного нами формувального експерименту свідчать про ефективність методики підготовки майбутнього вчителя музики до інтеркультурного діалогу.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення проблеми підготовки вчителя музики до інтеркультурного діалогу в умовах Закарпаття, яке полягає у розкритті педагогічних чинників та педагогічних умов цього процесу, визначенні критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу, виявленні та розкритті шляхів підвищення його ефективності через удосконалення процесу навчання та

виховання за розробленою у дослідженні методикою підготовки студентів до інтеркультурного діалогу.

1. На основі здійсненого аналізу наукової літератури та сучасної практики встановлено, що процес цілеспрямованого формування готовності студентів до інтеркультурного діалогу передбачає системний педагогічний вплив на суб'єктів освітнього процесу, пов'язану з цілісним усвідомленням індивідом свого "Я" як невід'ємної складової української спільноти ("Ми").

2. У результаті системного аналізу досліджуваного феномену готовності студентів до інтеркультурного діалогу нами були виокремлені структурні та функціональні компоненти означеної готовності. Розкриття взаємозв'язків *мотиваційно-особистісного, змістового, діяльнісно-діалогічного* компонентів у цілісній структурі готовності вчителя до інтеркультурного діалогу дало можливість обґрунтувати критерії (*мотиваційно-емоційний, когнітивно-комунікативний та діяльнісно-творчий*) та показники рівнів сформованості готовності до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону. Серед функцій підготовки майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу ми визначили наступні: *миротворча, регулююча, культурозберігаюча, психологічна, виховна, креативна, феліцитологічна, комунікативно-організаційна та оцінно-корекційна*.

3. Обґрунтовані специфічні принципи підготовки студентів до інтеркультурного діалогу, які розвивають загальнопедагогічні принципи, а саме: *системності, амбівалентності, гармонізації, діалогічності, полікультурності, неманіпулятивності, оптимальності*.

4. Проведена експериментальна робота довела ефективність розроблених педагогічних умов, що позитивно впливають на формування готовності студентів до інтеркультурного діалогу: гуманізація, демократизація та деідеологізація стосунків зі студентами; створення освітнього полікультурного середовища, в якому забезпечуються суб'єкт-суб'єктні (між викладачем і студентом, студентом і студентом різних національностей) і суб'єкт-об'єктні (між студентом і художнім твором, викладачем і художнім твором) відносини; комплексний вплив культури різних народів на розвиток психологічних якостей студентів у процесі активної пізнавальної, культурної, суспільної, художньо-творчої діяльності; стимулювання творчої самореалізації студента завдяки застосуванню методів і прийомів особистісно зорієнтованого підходу; діалогізація навчально-виховного процесу ВНЗ; дотримання стратегій толерантності; спадкоємність у діяльності викладачів кафедр ВНЗ з реалізації процесу підготовки студентів до інтеркультурного діалогу.

5. Формувальний експеримент висвітлив *орієнтаційний, пізнавально-розвивальний та творчо-самостійний* етапи авторської методики, спрямованої на формування готовності студентів до інтеркультурного діалогу. На формувальному етапі експерименту значно вищі результати сформованості готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу були досягнуті в експериментальній

групі. Позитивними виявились результати залучення студентів до конкретних видів діяльності, що передбачають:

- врахування в організації навчально-виховного процесу регіональних особливостей життя етнічних меншин, їх ментальність, соціальну спрямованість, характерологічні риси;
- залучення до самостійного вибору змісту діяльності та врахування специфічних історичних, морально-етичних норм українського етносу, соціально-культурного досвіду регіону, особливостей культури інших етнічних спільнот, а також до розв'язання ситуацій-дилем, що впливають на формування особистості студента, сприяють розвитку його почуттів і створення моделей толерантної поведінки;
- використання методів психолого-педагогічної діагностики з метою формування адекватної самооцінки і адекватного рівня домагань студентів, мотивації досягнень, рефлексивної активності;
- застосування розробленої нами локальної художньо-педагогічної технології підготовки молодших школярів до діалогічного спілкування засобами театралізації, що дало змогу студентам перейти від квазіпрофесійної навчально-пізнавальної діяльності, спеціально організованої викладачем, до реального моделювання та проведення уроків музики і позакласної естетико-виховної роботи на засадах діалогічності під час педагогічної практики.

6. Експериментально доведено, що ефективність сформованості готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу залежить від поетапної організації процесу підготовки студентів, яка ґрунтується на означених специфічних принципах та обов'язковому дотриманні визначених педагогічних умов.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів підготовки вчителя музики до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону. Перспективними вбачаємо подальші дослідження взаємодії загальноосвітніх навчальних закладів, вищих навчальних закладів та органів управління освіти у справі формування готовності до інтеркультурного діалогу представників національно-етнічних груп.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДОБРАЖЕНО В ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ АВТОРА:

1. *Ленд'єл А. А.* Створення етнокультурного освітнього середовища у ВНЗ: проблеми і перспективи / *А. А. Ленд'єл* // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання : збірник наукових праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 10. – С. 45–49.

2. *Ленд'єл А. А.* Особливості фахової підготовки майбутніх учителів музики

в умовах міжкультурної комунікації / А. А. Ленд'єл // Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України, "Наука і освіта", – лютий, 2010. – С. 207-211.

3. *Ленд'єл А. А.* Застосування українського фольклору в етнокультурній підготовці майбутніх учителів музики на Закарпатті / А. А. Ленд'єл // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / ред. кол. Побірченко Н. С. (гол. ред.) [та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2009. – Вип. 31. – С. 188–195.

4. *Ленд'єл А. А.* Особливості формування готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу / А. А. Ленд'єл // Науковий Часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання: збірник наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 15. – С. 91–95.

5. *Ленд'єл А. А.* Особливості створення полікультурного середовища у педагогічному ВЗО у контексті модернізації сучасної мистецької освіти / А. А. Ленд'єл // Наукові записки: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; укладач Л. Л. Макаренко. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Випуск LXXXVIII (88). – С. 134–141. (Серія педагогічні та історичні науки).

АНОТАЦІЇ

Ленд'єл-Сяркевич А.А. Методика підготовки майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2011.

У дисертації здійснено дослідження методики підготовки майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу в умовах поліетнічного регіону – Закарпаття, розкриті особливості цієї підготовки з урахуванням сучасних тенденцій модернізації фахової підготовки студентів педагогічних ВНЗ.

Визначено загальну структуру і зміст готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу, що розглядаються крізь призму особистості студентів – набуття особистісного смислу знань, індивідуального творчого досвіду майбутньої фахової діяльності. Запропонована у дослідженні методика формування готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу розкрила взаємозв'язки мотиваційно-особистісного, змістового, діяльнісно-діалогічного компонентів у цілісній структурі фахової підготовки майбутніх учителів музики, дозволила обґрунтувати рівні, критерії та показники сформованості готовності студентів до інтеркультурного діалогу.

Узагальнення результатів упровадження методики підготовки майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу у практику вищої педагогічної школи дозволило визначити педагогічні умови її ефективності. Констатація позитивних змін у рівнях готовності майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу за всіма критеріями і показниками в результаті впровадження авторської методики в умовах поліетнічного регіону доводить ефективність її застосування в системі фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Ключові слова: інтеркультурний діалог, поетапна методика, полікультурність, структура готовності вчителів музики до інтеркультурного діалогу, поліетнічний регіон.

Лендель-Сяркевич А.А. Методика подготовки будущих учителей музыки к интеркультурному диалогу в условиях полиэтнического региона. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения / Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2011.

В диссертации исследованы теоретические и методические основы формирования готовности будущих учителей музыки к интеркультурному диалогу в условиях полиэтнического региона – Закарпатья.

По-новому рассмотрены подходы к трактовке понятия “интеркультурный диалог”. Определена общая структура и содержание готовности учителя музыки к интеркультурному диалогу. Разработаны критерии и показатели исследования уровней сформированности этой готовности.

Научно обосновано, что подготовка учителя музыки к интеркультурному диалогу в высших учебных заведениях будет эффективной при условии реализации учебных интеркультурных программ и направлений воспитательной работы на основе учета принципов поликультурности. Разработаны и прошли апробацию методики исследования формирования элементов структуры готовности учителя музыки к интеркультурному диалогу и методика подготовки учителя музыки к интеркультурному диалогу в условиях Закарпатья.

Определена группа факторов, влияющих на формирование готовности учителя музыки к интеркультурному диалогу (исторических, социальных, культурных, геополитических).

Представлена практическая реализация методики подготовки учителя музыки к интеркультурному диалогу в условиях полиэтнического региона, эффективность которой доказана положительной динамикой уровней формирования готовности учителя музыки к интеркультурному диалогу, что явилось результатом решения комплекса задач по разработке целостной системы подготовки будущего учителя музыки.

Ключевые слова: интеркультурный диалог, поэтапная методика, поликультурность, структура готовности учителей музыки к интеркультурному диалогу, полиэтнический регион.

A. Lendel-Syarkevych. Methodology of future music teacher's training for intercultural dialogue in poly-ethnic region. – Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of pedagogical science, on a speciality 13.00.02 – theory and methods music education / Dragomanov National Pedagogical University. – Kyiv, 2011.

The methods of future music teacher's training for intercultural dialogue in poly-ethnic region – Transcarpathia are investigated in the present thesis, the peculiarities of this training are singled out taking into account modern tendencies and professional training modernization of student's of higher pedagogical educational establishments.

The general structure and the essence of the readiness of the future music teacher's for intercultural dialogue are defined in the thesis. They are considered through the personalities of student's – the obtaining of personal meaning of knowledge, individual creative experience of future professional activity. The methods of formation of future music teacher's preparedness for intercultural dialogue which are proposed in the present thesis, have disclosed interrelations of motivational-individual, notional, activity-dialogical components in the integral structure of professional training of future music teacher's. The proposed methodology made it possible to substantiate the levels, criteria and indicators of student's preparedness for intercultural dialogue.

The results generalization of the improvement of methodology of future music teacher's training for intercultural dialogue into the practice of higher pedagogical school made it possible to single out pedagogical conditions of its effectiveness. The statements of the positive changes in the levels of the readiness of future music teacher's for intercultural dialogue by all the criteria and signifiers in the result of the improvement of author's methodology in poly-ethnic region proves the effectiveness of its usage in the system of professional training of future music teacher's.

Key words: intercultural dialogue, gradual methods, poly-cultured, the structure of the music teacher's readiness for intercultural dialogue, poly-ethnic region.

НБ НПУ

100153534

Підписано до друку 16.03.2011 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Наклад 100 прим. Зам. № 241
Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26